

‘Lijstdocument’

Overzicht van gebiedsselectie voor
de Habitatrichtlijn

Februari 2004

Inhoud:

1. Inleiding
2. Selectie van gebieden
 - 2.1. Lijst van geselecteerde, al aangemelde gebieden
 - 2.2. Lijst van geselecteerde, nieuwe gebieden
 - 2.3. Lijst niet geselecteerde, al aangemelde gebieden
3. Selectie per habitatype en per soort
 - 3.1. Leeswijzer
 - 3.2. Gebieden geselecteerd voor de habitatypen (bijlage I van de Habitatrichtlijn)
 - 3.3. Gebieden geselecteerd voor de soorten (bijlage II van de Habitatrichtlijn)

Bijlage: Overzichtskaart

1. Inleiding

Nederland heeft tweemaal, in 1996 en in 1998, een lijst van Habitatrichtlijngebieden aangemeld in Brussel. De Europese Commissie heeft Nederland gevraagd om in de loop van april 2003 met een afrondend voorstel voor de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrichtlijngebieden te komen. In dit document is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen.

Deze lijst van gebieden zoals opgenomen in hoofdstuk 2 van dit document ('Lijstdocument') is gebaseerd op de criteria zoals verwoord in het 'Verantwoordingsdocument'. Hoofdstuk 3 geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden, waarbij steeds expliciet is aangegeven hoe de Europese Commissie de eerdere aanmeldingen heeft beoordeeld.

2. Selectie van gebieden

De selectie van gebieden heeft plaatsgevonden op basis van de criteria zoals opgenomen in het 'Verantwoordingsdocument'. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van alle geselecteerde gebieden: de gebieden die al in een eerdere fase zijn aangemeld in Brussel en de nieuwe gebieden. De meeste gebieden zijn geselecteerd voor meerdere habitattypen en/of soorten. Dit betekent dat ze voor meerdere habitattypen en/of soorten tot de "belangrijkste gebieden" behoren of dat ze omwille van de aanvullende criteria zijn toegevoegd aan de selectie. Voor slechts een beperkt aantal gebieden geldt dat ze omwille van één (prioritair) habitatype of (prioritaire) soort zijn geselecteerd.

Deze geselecteerde gebieden leveren de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst voor de op haar grondgebied voorkomende habitattypen en soorten.

Voor de begrenzing van de gebieden wordt verwezen naar het 'Gebiedendocument'.

2.1. Lijst van geselecteerde, al eerder aangemelde gebieden

De onderstaande gebieden zijn al aangemeld in 1996 of 1998. Voor een aantal van deze gebieden is de begrenzing aangepast. Er zijn onder meer gebieden waarvan grote delen niet langer meebegrensd zijn. Dit betreft bijvoorbeeld **Oosterschelde (NL1000018)** (zonder Zoommeer en Markiezaat) en **Friese IJsselmeerkust (NL1000002)** (zonder zuidkust). Voor andere reeds aangemelde gebieden is de begrenzing beperkt tot de belangrijkste kernen, waardoor deelgebieden zijn vervallen (o.a. bij **Weerter- en Budelerbergen, Dinkelland (NL9801021), Geuldal (NL9801041), Kempenland (NL1000022)** en **Sallandse Heuvelrug (NL9803015)**). Tenslotte zijn er gebieden waarbij de begrenzing is verruimd, in verband met de beoordeling van de Europese Commissie. Voorbeelden hiervan zijn de gebieden **Wieden (NL2003064), Veluwe (NL9801023), Westerschelde (NL9803061)** en **Maasduinen (NL1000028)**.

1	Alde Feanen	40	Krammer-Volkerak
2	Bakkeveense Duinen *	41	Leudal
3	Bargerveen	42	Loonse en Drunense Duinen, de Brand en de Leemkuilen
4	Bemelerberg en Schiepersberg	43	Maasduinen
5	Biesbosch	44	Manteling van Walcheren
6	Borkeld	45	Mariapeel en Deurnesepeel
7	Botshol	46	Meijendel en Berkheide
8	Brunssummerheide	47	Meinweg
9	Buurserzand en Haaksbergerveen	48	Naardermeer
10	Coepelduynen	49	Nieuwkoopse Plassen en de Haeck
11	Dinkelland	50	Noordhollands Duinreservaat
12	Drentsche Aa	51	Noordzeekustzone
13	Drents-Friese Wold en Leggelderveld	52	Olde Maten en Veerslootlanden +
14	Duinen Ameland **	53	Oosterschelde
15	Duinen Goeree	54	Ossendrecht
16	Duinen Schiermonnikoog **	55	Regte Heide en Rielse Laag
17	Duinen Schoorl	56	Ringselven en Kruispeel ##
18	Duinen Terschelling **	57	Rottige Meenthe en Brandemeer
19	Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol **	58	Sallandse Heuvelrug
20	Duinen Vlieland **	59	Savelsbos
21	Duinen Zwanenwater en Pettemerduinen	60	Solleveld
22	Duinen Den Helder-Callantsoog	61	Springendal en Dal van de Mosbeek
23	Dwingelderveld	62	St. Pietersberg en Jekerdal
24	Engbertsdijksvenen	63	Strabrechtse Heide en Beuven
25	Fochteloërveen en Esmeer	64	Vecht en Beneden-Regge
26	Friese IJsselmeerkust	65	Veluwe
27	Gelderse Poort	66	Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek
28	Geuldal	67	Voordelta
29	Grensmaas	68	Voornes Duin
30	Grevelingen	69	Waddenzee
31	Groote Heide - De Plateaux	70	Weerribben +
32	Groote Peel	71	Weerterbos ##
33	Haringvliet	72	Westduinpark en Wapendal
34	Havelte-oost #	73	Westerschelde
35	Kampina en Oosterwijkse Bossen en Vennen	74	Wieden +
36	Kempenland	75	Wierdense Veld
37	Kennemerland-zuid	76	Witterveld
38	Kop van Schouwen	77	Zwarte Water
39	Korenburgerveen	78	Zwin

* De oude aanmelding betrof een groter gebied onder de naam 'Bakkeveen'.

** Bij de oude aanmelding waren de eilanden onderdeel van het gebied 'Waddenzee'.

De oude aanmelding omvatte ook het westelijk deel onder de naam 'Havelte'.

Dit gebied was bij de oude aanmelding onderdeel van 'Weerter- en Budelerbergen'.

+ Deze gebieden zijn bij de oude aanmelding gezamenlijk aangemeld.

2.2. Lijst van nieuw geselecteerde gebieden

Voor een aantal habitattypen en soorten heeft Nederland naar het oordeel van de Europese Commissie tot nu toe onvoldoende gebieden aangemeld. Het betreft onder meer de habitattypen Jeneverbesstruwelen, orchideeënrijke graslanden en blauwgraslanden en een prioritaire soort als de Noordse woelmuis. De aanvullingen op de lijst van aangemelde gebieden voorzien in alle tekortkomingen die de Europese Commissie tot nu toe heeft geconstateerd.

79	Aamsveen	111	Noorbeemden en Hoogbos
80	Abdij Lilbosch en voormalig Klooster Mariahoop	112	Norgerholt
81	Achter de Voort, Agelerbroek en Volterbroek *	113	Oeffelmeent
82	Amerongse Bovenpolder	114	Oostelijke Vechtplassen
83	Bekendelle	115	Oudegaasterbrekken, Gouden Bodem en Fluessen
84	Bennekomse Meent	116	Oude Maas
85	Bergvennen en Brecklenkampse Veld	117	Polder Stein
86	Boddenbroek	118	Polder Westzaan
87	Boetelerveld	119	Rijswaard en Kil van Hurwenen
88	Boschhuizerbergen	120	Roerdal
89	Bruuk	121	Sarsven en de Banen
90	Bunder- en Elsloërbos	122	Stelkampsveld (Beekvliet)
91	Canisvlietse Kreek	123	Swalmdal
92	Drouwenerzand	124	Teeselinkven
93	Elperstroom	125	Ulvenhoutse Bos
94	Geleenbeekdal	126	Veluwemeer en Wolderwijd
95	Gouwzee en kustzone Muiden	127	Vogelkreek
96	Groot Zandbrink	128	Wijnjeterper Schar en Terwispeler Grootschar
97	Groote Gat	129	Willinks Weust
98	Groote Wielen	130	Witte Veen
99	Hollands Diep (oeverlanden)	131	Wooldse Veen
100	Ijsseluiterwaarden	132	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder
101	Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland	133	Zeldersche Driessen
102	Kolland en Overlangbroek	134	Zwarte Meer
103	Kunderberg	135	Boezem van Brakel, Pompveld en Kornsche Boezem
104	Langstraat bij Sprang-Capelle	136	Eilandspolder-oost
105	Lemselermaten	137	Zuider Lingedijk - Diefdijk zuid
106	Lieftinghsbroek	138	St. Jansberg
107	Lonnekermeer	139	Landgoederen Oldenzaal
108	Luistenbuul en Koekoeksche Waard	140	Zouweboezem
109	Mantingerbos	141	Leusveld, Voorstonden en Empesche-/Tondensche Heide
110	Mantingerzand		

* Het 'Agelerbroek en Voltherbroek' viel onder het eerder aangemelde gebied 'Dinkelland'.

2.3. Lijst van niet-geselecteerde, reeds aangemelde gebieden

Een beperkt aantal gebieden van de eerdere aanmeldingen vervalt. De reden hiervoor is dat het habitatype waarvoor deze gebieden oorspronkelijk zijn geselecteerd, niet of niet in voldoende goede staat van instandhouding in de betreffende gebieden voorkomt. In de plaats van deze gebieden zijn andere gebieden geselecteerd, op basis van de criteria zoals opgenomen in het 'Verantwoordingsdocument'.

a	Leekstermeer
b	Huis ter Heide, Plakkeven en Leikeven
c	Vosbroek en Schinveldse bossen
d	Zuidlaardermeer

3. Selectie per habitatype en per soort

3.1. Leeswijzer

In hoofdstuk 3.2. en 3.3. wordt per habitatype en per soort de selectie van de gebieden gegeven.

Namen van habitatypen en soorten:

Voor de naamgeving van de habitatypen en soorten is gebruik gemaakt van de officiële vertaling van de richtlijn. Omwille van de leesbaarheid worden echter de Nederlandse namen voor de Latijnse namen weergegeven. Een omschrijving van de habitatypen is opgenomen in een 'Interpretation Manual of European Union Habitats', te vinden op de website van de Europese Commissie (<http://europa.eu.int/comm/environment/nature/habit-en.pdf>). De voor Nederland relevante habitatypen en soorten staan op een referentielijst¹ en worden nader omschreven in door het ministerie van LNV uit te geven boekwerk "Europese Natuur in Nederland – Habitatypen (Janssen & Schaminée , 2003)" en "Europese Natuur in Nederland – soorten (Janssen & Schaminée , 2004)".

Namen van gebieden:

In de tekst is de status van aanmelding van de gebieden aangegeven:

- Namen van gebieden die al zijn aangemeld staan in vet lettertype (bijvoorbeeld: **Naardermeer (NL300061)**).
- Namen van nieuwe gebieden die nog niet zijn aangemeld staan in vet cursief (bijvoorbeeld: ***Stelkampsveld (Beekvliet) (NL2003044)***).
- Namen van nieuwe gebieden die reeds zijn aangemeld maar vervallen in het nieuwe voorstel hebben een grijze ondergrond (bijvoorbeeld **Leekstermeer**).

Achter de naam van elk gebied is de Europese **sitecode** vermeld.

Inhoud tekstkader:

De beoordeling van de Europese Commissie van de aanmeldingen tot nog toe is aangegeven voor elk habitatype en elke soort (gebaseerd op het verslag van het Atlantische biogeografische seminar dat in juni 2002 is gehouden)¹. Het betreft de habitatypen (bijlage I Habitatrichtlijn) en de soorten (bijlage II Habitatrichtlijn) zoals opgenomen in de Nederlandse Referentielijst¹. De betekenis van de bij de beoordeling gehanteerde begrippen wordt hieronder toegelicht.

Voorts wordt in het kader een toelichting gegeven op nieuwe geselecteerde

¹ De referentielijst en de conclusies van het Atlantisch biogeografisch seminar staan op de website van het ministerie van LNV.

gebieden, op het aantal geselecteerde gebieden (als dit afwijkt van de gehanteerde criteria) en op het internationale belang van een habitattype of soort.

Bij beoordeling gehanteerde begrippen:

De onderstaande begrippen worden door de Europese Commissie gebruikt in haar beoordeling van de database.

CODE	BETEKENIS
CD	Correction of Data: data correctie nodig
SUF	Sufficient representation: voldoende gebieden zijn aangemeld
SUF CD	Sufficient representation after correction of data: voldoende gebieden zijn aangemeld, maar data correctie nodig
I MINOR	Minor insufficient: onvoldoende gebieden aangemeld, maar kan worden opgelost met aanvullingen in de data van reeds aangemelde gebieden
I MOD	Moderately insufficient: onvoldoende gebieden zijn aangemeld, aanvullende selectie van gebieden nodig
I MOD G	Moderately insufficient geographically: onvoldoende gebieden aangemeld, met name in een bepaalde regio (G = geografisch)
I MOD G (N)	Moderately insufficient geographically: onvoldoende gebieden aangemeld, met name in de Noordelijke regio
I MOD G (NW)	Moderately insufficient geographically: onvoldoende gebieden aangemeld, met name in de Noordwestelijke regio
I MAJOR	Major insufficient: nog geen of nauwelijks gebieden aangemeld, aanvullende selectie en aanmelding van nieuwe gebieden nodig
I MAJOR G	Major insufficient geographically: in bepaalde regio ontbreken gebieden
SCIENTIFIC RESERVE	Scientific reserve: nadere wetenschappelijke beoordeling en/of aanmelding andere gebieden nodig
MARINE REVIEW	Algemeen wetenschappelijk voorbehoud vanwege wetenschappelijke onzekerheid ten aanzien van habitat en soortverspreiding in mariene gebieden (buiten de kustzone)
ECOLOGICAL VARIATION	De variatie in soortensamenstelling per habitattype kan zodanig groot zijn dat het type meerdere plantensociologische eenheden (subtypen op verbondsniveau) omvat. Elk subtype moet in de selectie vertegenwoordigd zijn
RESERVE	Voorbehoud

Database:

De Lidstaten zijn verplicht om de gebieden die worden voorgesteld voor aanwijzing onder de Habitatrichtlijn, bij de Europese Commissie aan te melden middels een speciaal voor dat doel ontwikkeld formulier. Dit "Informatieformulier voor als Natura 2000-gebied voorgestelde gebieden" is in 1997 in het Publikatieblad van de EG bekend gemaakt (L 107, 27.4.97). Hierop dienen in elk geval de volgende gegevens te worden ingevuld: (1) naam, nummer en ligging van het gebied, (2) ecologische informatie zoals de in het gebied voorkomende habitattypen van bijlage I en soorten van bijlage II, (3) gebiedsbeschrijving en (4) beschermingsstatus. Deze gegevens worden opgenomen in een database die de Commissie in staat moet stellen om de totstandkoming van het ecologische netwerk Natura 2000 te coördineren. Om de verwerking van de gegevens zo efficiënt mogelijk te laten verlopen is op grond van het formulier een database ontwikkeld die moet worden bijgewerkt en aangevuld bij aanmeldingen en in de toekomst ook bij wijzigingen die zich in de gebieden voordoen.

3.2. Gebieden geselecteerd voor de habitattypen (bijlage I van de Habitatrichtlijn)

Dit hoofdstuk geeft de selectie van de belangrijkste gebieden voor elk habitatype zoals opgenomen op bijlage I van de Habitatrichtlijn en voor zover vermeld op de Referentielijst van Nederland. Gebieden kunnen voor meer dan één habitatype zijn geselecteerd.

1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstromde zandbanken

Drie belangrijkste gebieden: **Waddenzee (NL1000001)**, **Voordelta (NL4000017)**, **Noordzeekustzone (NL2003062)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): MARINE REVIEW

Voor dit habitatype zijn voorlopig alleen gebieden binnen de kustzone geselecteerd. De beoordeling van dit habitatype buiten de territoriale wateren op het Nederlands Continentaal Plat is opgeschort, totdat in Europees verband meer duidelijkheid bestaat over de exacte omschrijving en het voorkomen van dit habitatype en andere mariene habitattypen en mariene soorten in de Noordzee. Tevens worden in dit verband de selectiecriteria voor de offshore gebieden verder uitgewerkt.

1130 Estuaria

Twee enige gebieden: **Westerschelde (NL9803061)** en **Waddenzee (NL1000001)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G & CD

De **Waddenzee (NL1000001)** en de **Westerschelde (NL9803061)** zijn al eerder aangemeld. Aanpassing van de database en aanpassing van de begrenzing van de **Westerschelde (NL9803061)** levert voor dit type voldoende dekking op.

1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten²

Twee enige gebieden: **Waddenzee (NL1000001)**, **Voordelta (NL4000017)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

² De slikwadden en zandplaten van Oosterschelde (NL1000018) en Westerschelde (NL9803061) maken onderdeel uit van respectievelijk habitatype #1160 en 1130.

1160 Grote, ondiepe krek en baaien

Enige gebied: **Oosterschelde (NL1000018)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met Zeekraal (Salicornia sp.) en andere zoutminnende soorten

Vijf belangrijkste gebieden: **Waddenzee (NL1000001), Duinen Goeree (Kwade Hoek) (NL9801079), Grevelingen (NL4000021), Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060), Zwin (NL3000027)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (Spartinion maritimae)

Geen gebieden geselecteerd

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Voor dit habitatype zijn geen gebieden geselecteerd in verband met de slechte kwaliteit (dominantie van de exoot Engels slijkgras) waarin het type in Nederland voorkomt. Er worden wel gebieden voor dit type aangemeld, maar de kwaliteit wordt dan in de database als 'insignificant' beoordeeld.

1330 Atlantische schorren met kweldergrasvegetatie (Glauco-Puccinellietalia maritimae)

Vijf belangrijkste gebieden: **Waddenzee (NL1000001), Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060), Westerschelde (NL9803061), Duinen Goeree (Kwade Hoek) (NL9801079), Oosterschelde (NL1000018)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

2110 Embryonale wandelende duinen

Vijf belangrijkste gebieden: **Waddenzee (NL1000001), Duinen Terschelling (NL2003059), Duinen Schiermonnikoog (NL2003058), Duinen Goeree (Kwade Hoek) (NL9801079), Zwin (NL3000027)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

2120 Wandelende duinen op de strandwal met Helm (Ammophila arenaria; z.g. witte duinen)

Vijf belangrijkste gebieden: **Waddenzee (NL1000001), Duinen Terschelling (NL2003059), Duinen Ameland (NL2003057), Duinen Schiermonnikoog (NL2003058), Duinen Goeree (NL9801079)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

2130 * Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie (grijze duinen) PRIORITAIR

Tien belangrijkste gebieden: **Duinen Schiermonnikoog (NL2003058), Duinen Terschelling (NL2003059), Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060), Noordhollands Duinreservaat (NL9801080), Kennemerland-zuid (NL1000012), Coepelduynen (NL1000030), Meijndel en Berkheide (NL1000013), Voornes Duin (NL9803077), Duinen Goeree (NL9801079), Kop van Schouwen (NL1000017)**

Het gebied **Duinen Den Helder – Callantsoog (NL 1000009)** kwalificeert niet bij de belangrijkste 10 gebieden, maar dit reeds aangemelde gebied blijft opgenomen in de lijst. Redenen hiervoor zijn het relatieve belang van dit prioritaire habitatype dat ter plekke in voldoende staat van instandhouding aanwezig is en het gegeven dat het gebied een belangrijke verbindingzone vormt tussen de duinen van de Waddeneilanden en de Hollandse kustduinen.

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Het betreft een habitatype waarvoor Nederland een grote internationale verantwoordelijkheid heeft vanwege het grote areaal en goede kwaliteit in ons land en het voorkomen van enkele tot ons land beperkte varianten.

2140 * Vastgelegde ontkalkte duinen met Kraaihei (Empetrum nigrum) PRIORITAIR

Zeven belangrijkste gebieden: Duinen Ameland (NL2003057), Duinen Terschelling (NL2003059), Duinen Vlieland (NL2003061), Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060), Duinen Zwanenwater en Pettemerduinen (NL3000016), Duinen Schoorl (NL1000010), Noordhollands Duinreservaat (NL9801080)

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MINOR

Bij de aanmelding van gebieden in 1999 is verzuimd dit habitattype in de database te vermelden voor de vier Waddeneilanden waar dit type in goede kwaliteit voorkomt. Aanpassing van de database levert voor dit type voldoende gebieden op.

2150 * Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (Calluno-Ulicetea) PRIORITAIR

Vier gebieden: Kennemerland-zuid (NL1000012), Solleveld (NL1000016), Westduinpark en Wapendal (NL1000014), Kop van Schouwen (NL1000017)

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MINOR & RESERVE

Het voorkomen van dit habitattype (in reeds om andere redenen aangemelde gebieden) werd pas na de aanmelding in 1999 onderkend. Aanpassing van de database levert voor dit type voldoende gebieden op.

2160 Duinen met Duindoorn (Hippophae rhamnoides)

Vijf belangrijkste gebieden: Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060), Kennemerland-zuid (NL1000012), Meijndel en Berkheide (NL1000013), Voornes Duin (NL9803077), Kop van Schouwen (NL1000017)

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

2170 Duinen met Kruipwilg (Salix repens ssp. argentea) (kruipwilgstruweel = Salicion arenariae)

Verbond der wilgenbroekstruwelen (Salicion cinerea)

Drie belangrijkste gebieden: Duinen Ameland (NL2003057), Duinen Terschelling (NL2003059), Duinen Zwanenwater en Pettemerduinen (NL3000016)

Kraaihei-verbond (*Empetrium nigri*)

Drie belangrijkste gebieden: **Duinen Schiermonnikoog (NL2003058), Duinen Terschelling (NL2003059), Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MINOR

Het habitatype komt voor in meer dan de tot nu toe vermelde, reeds aangemelde gebieden. Aanpassing van de database levert voor dit type voldoende gebieden op.

2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied

Verbond van Els en Vogelkers (*Alno-Padion*)

Drie belangrijkste gebieden: **Voornes Duin (NL9803077), Noordhollands Duinreservaat (NL9801080), Meijendel en Berkheide (NL1000013)**

Zomereik-verbond (*Quercion roboris*)

Drie belangrijkste gebieden: **Manteling van Walcheren (NL1000020), Duinen Schoorl (NL1000010), Kennemerland-zuid (NL1000012)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

2190 Vochtige duinvalleien

Knopbies-verbond (*Caricion davallianae*)

Drie belangrijkste gebieden: **Duinen Vlieland (NL2003061), Duinen Schiermonnikoog (NL2003058), Voornes Duin (NL9803077)**

Verbond van Zwarte zegge (*Caricion nigrae*)

Drie belangrijkste gebieden: **Duinen Terschelling (NL2003059), Duinen Zwanenwater en Pettemerduinen (NL3000016), Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060)**

Verbond van Stekelharig kranswier (*Charion fragilis*)

Drie belangrijkste gebieden: **Kennemerland-zuid (NL1000012), Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060), Voornes Duin (NL9803077)**

Verbond van Ongelijkbladig fonteinkruid (*Potamion gramineae*)

Drie belangrijkste gebieden: **Duinen Terschelling (NL2003059), Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060), Voornes Duin (NL9803077)**

Verbond van Waternavel en Stijve moerasweegbree (*Hydrocotylo-Baldellion*)

Drie belangrijkste gebieden: **Duinen Ameland (NL2003057)**, **Duinen Terschelling (NL2003059)**, **Kop van Schouwen (NL1000017)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MINOR

Het habitatype komt voor in meer dan de tot nu toe vermelde, reeds aangemelde gebieden. Aanpassing van de database levert voor dit type voldoende gebieden op.

2310 Psammofiele heide met Struikhei (Calluna) en Stekelbrem (Genista)

Vijf belangrijkste gebieden: **Veluwe (NL9801023)**, **Maasduinen (NL1000028)**, **Strabrechtse Heide en Beuven (NL1000024)**, **Groote Heide - De Plateaux (NL9801036)**, **Buurserzand en Haaksbergerveen (NL9801019)**

Aanvulling op selectie als grensoverschrijdend gebied en ten behoeve van het bereiken van voldoende geografische spreiding: **Ossendrecht (NL9801055)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

In de database was tot nu toe geen duidelijk onderscheid gemaakt tussen de twee typen droge heide: #2310 en #4030. Het eerste type betreft uitsluitend droge heide op stuifduinen in het binnenland, het tweede type andere vormen van droge heide in het binnenland. Aanpassing van de database is noodzakelijk en levert voor dit type voldoende gebieden op. Een voorbeeld waar deze aanpassing plaatsvond is **Kempeland (NL1000022)**, dat eerder was aangemeld voor 4030, maar waar het type 2310 betreft. Dit gebied kwalificeert niet bij de belangrijkste gebieden, maar het habitatype is er in voldoende staat van instandhouding aanwezig.

2320 Psammofiele heide met Struikhei (Calluna) en Kraaihei (Empetrum nigrum)

Vijf belangrijkste gebieden: **Dwingelderveld (NL3000070)**, **Drents-Friese Wold en Leggelderveld (NL9803011)**, **Bakkeveense Duinen (NL9801004)**, **Havelte-oost (NL9801071)**, **Mantingerzand (NL2003032)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD

De landelijke dekking van dit habitatype in de reeds aangemelde gebieden was te laag. Door selectie van **Mantingerzand (NL2003032)** en aanmelding van **Drouwenerzand (NL 2003014)** (geselecteerd voor #5130) voor dit type wordt de dekking verhoogd tot ongeveer 65%.

2330 Open grasland met Buntgras en Struisgrassoorten (Corynephorus en Agrostis-soorten) op landduinen

Vier belangrijkste gebieden: **Maasduinen (NL1000028), Veluwe (NL9801023), Loonse en Drunense duinen, de Brand en de Leemkuilen (NL9803030), Drents-Friese Wold en Leggelderveld (NL9803011)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten met oeverkruidvegetatie (Littorelletalia uniflorae)

Vier belangrijkste gebieden: **Strabrechtse Heide en Beuven (NL1000024), Drents-Friese Wold en Leggelderveld (NL9803011), Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen (NL3000401), Bergvennen en Brecklenkampse Veld (NL 2003007)**

Te verwijderen van de gebiedenlijst: **Huis ter Heide, Plakkeven en Leikeven**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Het eerder voor dit type geselecteerde gebied **Huis ter Heide, Plakkeven en Leikeven** voldoet niet: het type is daar niet meer in voldoende goede staat ontwikkeld. Dit gebied is afgefallen en vervangen door **Bergvennen en Brecklenkampse Veld (NL 2003007)**, dat tegenwoordig als gevolg van herstelmaatregelen voor dit type verreweg het belangrijkste gebied in ons land is. De selectie is beperkt tot vier gebieden omdat deze ruim 60% van de landelijke oppervlakte omvatten en het type in geen andere gebieden in kwalitatief goede staat voorkomt.

3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Oeverkruid-orde (Littorelletalia uniflorae) en/of de Dwergbiezen-klasse (Isoëto-Nanojuncetea)

Naaldwaterbies-verbond (Eleocharition acicularis)

Drie belangrijkste gebieden: **Strabrechtse Heide en Beuven (NL1000024), Lonnekermeer (NL2003029), Sarsven en De Banen (NL2003043)**

Verbond van Waternavel en Stijve moerasweegbree (Hydrocotylo-Baldellion)

Drie belangrijkste gebieden: **Dinkelland (NL9801021), Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen (NL3000401), Boddibroek (NL 2003008)**

Verbond van Ongelijkbladig fonteinkruid (Potamion graminei)

Drie belangrijkste gebieden: *Teeselinkven* (NL2003046), *Veluwe* (NL9801023), *Weerterbos* (NL9801035)

Dwergbiezen-verbond (*Nanocyperion flavescentis*)

Drie belangrijkste gebieden: *Dinkelland* (NL9801021), *Veluwe* (NL9801023), *Lemselermaten* (NL2003027)

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MAJOR

De landelijke dekking van dit habitatype was tot nu toe zeer laag (< 5%), daar slechts één gebied voor dit type was aangemeld (*Maasduinen* (NL1000028)). Een aantal reeds om andere redenen aangemelde gebieden zal ook voor dit type aangemeld worden, maar daarnaast wordt de aanmelding van vijf nieuwe gebieden noodzakelijk geacht, namelijk *Sarsven en De Banen* (NL2003043), *Boddenbroek* (NL 2003008), *Teeselinkven* (NL2003046), *Lemselermaten* (NL2003027) en *Lonnekermeer* (NL2003029). Het *Lonnekermeer* (NL2003029) kwalificeert tevens voor #1042 Gevlekte witsnuitlibel (waarvoor het één van de twee gebieden met de grootste populatie in ons land is).

3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren benthische vegetaties met kranwieren (*Chara* spp.)

Verbond van Stekelharig kranwier (*Charion fragilis*)

Drie belangrijkste gebieden: *Gouwzee en kustzone Muiden* (NL 2003017), *Veluwemeer en Wolderwijd* (NL2003048), *Naardermeer* (NL3000061)

Glanswier-verbond (*Nitellion flexilis*)

Drie belangrijkste gebieden: *Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek* (NL9801049), *Sarsven en De Banen* (NL2003043), *Langstraat bij Sprang-Capelle* (NL2003026)

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD

Voor dit habitatype waren tot nu toe zes gebieden aangemeld. Hiervan voldoen er twee niet meer (*Krammer Volkerak* (NL1000021), *Alde Feanen* (NL3000044)), doordat het type niet (meer) of in onvoldoende mate aanwezig is. De landelijke dekking was tot nu toe zeer laag, door het ontbreken van enkele gebieden met een zeer groot oppervlakte (honderden hectaren) van dit type. De aanmelding van vier nieuwe gebieden wordt noodzakelijk geacht. De eerste twee gebieden, *Gouwzee en kustzone Muiden* (NL 2003017) en *Veluwemeer en Wolderwijd* (NL2003048), zorgen voor voldoende dekking en hebben een zo groot areaal aan kranwieren dat ze tot de Europese topgebieden behoren. De andere twee gebieden zijn kleiner en liggen in het zuiden van het land (*Sarsven en De Banen* (NL2003043) en *Langstraat bij Sprang-Capelle* (NL2003026)). Deze worden voor dit type geselecteerd om ervoor te zorgen dat ook het tweede verbond (en daarmee de ecologische variatie binnen het type) goed vertegenwoordigd is.

3150 Van nature eutrofe meren met vegetaties van het Verbond van grote fonteinkruiden of het Kikkerbeet-verbond (Magnopotamion of Hydrocharition)

Vijf belangrijkste gebieden: **Wieden (NL2003064)**, **Nieuwkoopse Plassen en de Haeck (NL3000036)**, **Naardermeer (NL3000061)**, **Oostelijke Vechtplassen (NL2003036)**, **Zwarte Meer (NL2003056)**

Te verwijderen van de gebiedenlijst: **Leekstermeer**, **Zuidlaardermeer**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF CD

Twee reeds aangemelde gebieden (**Leekstermeer**, **Zuidlaardermeer**) kunnen niet gehandhaafd blijven, doordat de watervegetatie daar zeer slecht ontwikkeld is. Daarom levert alleen een aanpassing van de database niet voldoende gebieden op voor dit type. Om voldoende dekking te krijgen worden twee nieuwe gebieden voor dit type geselecteerd, waarvan de **Oostelijke Vechtplassen (NL2003036)** tevens om andere (belangrijkere) redenen is geselecteerd en het **Zwarte Meer (NL2003056)** uitsluitend voor dit type is geselecteerd. Met de nieuwe gebieden wordt de landelijke dekking van dit type ingeschat op ongeveer 50% (gebaseerd op een schatting van de oppervlakten van zowel begroeide als onbegroeide waterdelen van eutrofe meren en plassen).

3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Vijf belangrijkste gebieden: **Dwingelderveld (NL3000070)**, **Maasduinen (NL1000028)**, **Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen (NL3000401)**, **Witterveld (NL1000003)**, **Veluwe (NL9801023)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MINOR

Voor dit habitatype zijn tot nu toe drie gebieden aangemeld. Voor dit habitatype behoeven geen nieuwe gebieden te worden aangemeld omdat het in voldoende mate in andere, reeds om andere redenen aangemelde gebieden voorkomt. Aanpassing van de database levert voor dit type voldoende gebieden op.

3260 Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorend tot de Verbonden van Vlottende waterranonkel en/of Sterrekroos-Waterranonkel (Ranunculion fluitantis en Callitricho-Batrachion)

Waterlelie-verbond (Nymphaeion)

Twee belangrijkste gebieden: **Biesbosch (NL3000040)**,

IJsseluiterwaarden (NL2003022)

Verbond van Grote waterranonkel (*Ranunculus peltati*)

Drie belangrijkste gebieden: **Geuldal (NL9801041)**, **Grensmaas (NL9801075)**, **Swalmdal (NL2003045)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MINOR

Voor dit habitattype waren vijf gebieden aangemeld, waarvan er echter drie het type niet of in onvoldoende mate herbergen (**Drentsche Aa (NL9801009)**, **Kempensland (NL1000022)** en **Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen (NL3000401)**). Voor dit type zijn daarom twee nieuwe gebieden geselecteerd (***IJsseluiterwaarden (NL2003022)*** en ***Swalmdal (NL2003045)***) die tot de belangrijkste gebieden behoren, maar ook voor andere (belangrijkere) typen/soorten zijn geselecteerd. Binnen dit type is het Waterlelie-verbond een weinig duurzame variant. Er zijn slechts twee riviergebieden geselecteerd waarvan het type reeds langere tijd bekend is.

3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot de Rivierganzenoet-associatie en/of het Moerasandijvie-verbond (*Chenopodietum rubri p.p.* en *Bidentium p.p.*)

Drie belangrijkste gebieden: **Gelderse Poort (NL9801024)**, **Biesbosch (NL3000040)**, **Grensmaas (NL9801075)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Het type komt langs vrijwel alle rivieren voor, maar over een klein oppervlakte en vaak onbestendig. Het natuurlijke voorkomen van dit habitattype langs rivieroeveren wordt door de drie aangemelde gebieden voldoende afgedekt. De selectie van meer gebieden voor dit habitattype draagt niet in voldoende mate bij aan het dekkingspercentage.

4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Dophei (*Erica tetralix*)

Dophei-verbond (*Ericion tetralicis*)

Drie belangrijkste gebieden: **Dwingelderveld (NL3000070)**, **Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen (NL3000401)**, **Boetelerveld (NL 2003009)**

Hoogveenmos-verbond (*Oxycocco-Ericion*)

Drie belangrijkste gebieden: **Wieden (NL2003064)**, **Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland (NL 2003023)**, **Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (NL2003054)**

Aanvulling op selectie als grensoverschrijdend gebied: **Witte Veen**

(**NL2003052**)³. Met het oog op een betere geografische spreiding is het gebied **Nieuwkoopse Plassen en de Haeck (NL3000036)** aan de selectie toegevoegd.

De reeds aangemelde gebieden **Wierdense Veld (NL9801018)**, **Kempensland (NL1000022)** en **Regte Heide en Rielse Laag (NL9803073)** kwalificeren niet bij de belangrijkste gebieden; gezien het belang van het type in internationaal opzicht en omdat het habitatype in alle drie de gebieden in goede kwaliteit en over een groot oppervlakte voorkomt, blijven de gebieden op de lijst staan⁴; het **Wierdense Veld (NL9801018)** is van extra belang vanwege de aanwezigheid van type 7120.

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G & ECOLOGICAL VARIATION

De aanmelding voor dit type was tot nog toe onvoldoende, wegens onvoldoende geografische spreiding en onvoldoende dekking van de variatie binnen dit habitatype: het in Noord-Holland voorkomende subtype Moerasheide (verbond Oxycocco-Ericion) was nog niet vertegenwoordigd in een gebied. Het is echter een subtype waarvoor Nederland een zeer grote internationale verantwoording heeft. De aanmelding van twee nieuwe gebieden (**Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (NL2003054)**; **Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland (NL2003023)**) is hiervoor noodzakelijk. Tevens worden andere gebieden ook voor dit subtype aangemeld.

De andere variant van het type (verbond Ericion tetralicis) heeft qua voorkomen een zwaartepunt in Nederland, zodat ons land ook hiervoor een belangrijke verantwoording heeft, maar is minder zeldzaam. De variant heeft een ruime verspreiding en wordt ook in diverse om andere redenen geselecteerde terreinen aangetroffen. Het **Boetelerveld (NL 2003009)** is niet eerder geselecteerd daar het gebied kleiner is dan 250 ha is toegevoegd, omdat het een van de weinige gebieden is waar het type over een groot oppervlakte in aaneengesloten vorm voorkomt. De landelijke dekking bedraagt nu circa 60%.

³ Het gebied grenst aan het "Witte Venn, Krosewicker Grenzwald" dat door de deelstaat Noordrijn-Westfalen is aangemeld onder de Habitatrichtlijn. Daarbij is opgemerkt: "Nordrhein-Westfalen trägt außerdem durch die Verbindung mit den grenzübergreifenden Feuchtheiden und Mooren auf niederländischer Seite (Bereich des Witte Venn) zur Vervollständigung des kohärenten und repräsentativen Biotopnetztes NATURA 2000 bei. Hervorzuheben sind darüberhinaus die repräsentativen Vorkommen nährstoffarmer Stillgewässer, die landesweit selten und gefährdet sind."

⁴ Het gebied **Huis ter Heide, Plakkeven en Leikeven** was ook voor dit type aangemeld. De selectie van dit gebied was echter gebaseerd op type #3110, waarvoor het type niet meer kwalificeert (zie de tekst aldaar); type #4010 "liep slechts mee" voor dit gebied.

4030 Droge Europese heide

Vijf belangrijkste gebieden: **Brunsummerheide (NL1000029)**, **Sallandse Heuvelrug (NL9803015)**, **Veluwe (NL9801023)**, **Vecht en Beneden-Regge (NL9801017)**, **Meinweg (NL 2000008)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF CD

In de database was tot nu toe geen duidelijk onderscheid gemaakt tussen de twee typen droge heide: #2310 en #4030. Het eerste type betreft uitsluitend droge heide op stuifduinen in het binnenland, het tweede type andere vormen van droge heide in het binnenland. Aanpassing van de database is noodzakelijk en levert voor dit type voldoende gebieden op.

5130 Jeneverbes (Juniperus communis)-formaties in heide of kalkgrasland

Verbond van Sleedoorn en Meidoorn (Carpino-Prunion)

Drie belangrijkste gebieden: **Vecht en Beneden-Regge (NL9801017)**, **Borkeld (NL9801016)**, **Willinks Weust (NL2003051)**

Verbond der naaldbossen (Dicrano-Pinion)

Drie belangrijkste gebieden: **Mantingerzand (NL2003032)**, **Drouwenerzand (NL 2003014)**, **Dwingelderveld (NL3000070)**

Aanvulling op selectie ten behoeve van voldoende geografische spreiding: **Boschhuizerbergen (NL 2003010)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MAJOR

De aanmelding voor dit habitatype is als onvoldoende beoordeeld vanwege de geringe dekking (35%) en door het ontbreken van de twee belangrijkste gebieden (**Mantingerzand (NL2003032)** en **Drouwenerzand (NL 2003014)**) voor dit type (met bijna een derde van de landelijke oppervlakte). **Willinks Weust (NL2003051)** is toegevoegd om ook de eerste (zeldzame) variant van het type goed te vertegenwoordigen. Dit NB-wet gebied wordt tevens om andere redenen geselecteerd. Een vierde nieuw gebied (**Boschhuizerbergen (NL 2003010)**) is aan de selectie toegevoegd uit het oogpunt van geografische spreiding; het betreft de enige grote vindplaats van Jeneverbesstruwelen in het zuiden van het land). Toevoeging van de vier gebieden brengt de landelijke dekking boven de 60%.

6110 * Kalkminnend of basifiel grasland op rotsbodem behorend tot het Verbond van Wit vetkruid (Alyso-Sedion albi) PRIORITAIR

Twee enige gebieden: **St. Pietersberg en Jekerdal (NL9801025), Bemelerberg en Schiepersberg (NL9801076)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

6120 *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem PRIORITAIR

Zeven belangrijkste gebieden: **Biesbosch (NL3000040), Gelderse Poort (NL9801024), IJsseluiterwaarden (NL2003022), Zeldersche Driessen (NL2003055), Oeffeltermoent (NL2003035), Luistenbuul en Koekoeksche Waard (NL2003030), Maasduinen (NL1000028)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MAJOR

Voor dit prioritaire habitatype was tot nu toe slechts één gebied aangemeld (**Maasduinen (NL1000028)**). Voor dit habitatype heeft Nederland een zeer grote internationale verantwoordelijkheid. In twee al eerder aangemelde gebieden komt dit prioritaire habitatype ook voor. De database is hierop aangepast. Er worden aanvullend vier nieuwe gebieden geselecteerd, verspreid langs de grote rivieren. Drie van deze gebieden worden uitsluitend voor dit prioritaire habitatype geselecteerd en aangemeld (**Zeldersche Driessen (NL2003055), Oeffeltermoent (NL2003035), Luistenbuul en Koekoeksche Waard (NL2003030)**).

6130 Grasland op zinkhoudende bodem behorend tot de Zinkviooltjes-orde (Violetalia calaminariae)

Enige gebied: **Geuldal (NL9801041)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

6210 Droge halfnatuurlijke graslanden en struikvormende facies op kalkhoudende bodems (Festuco-Brometalia) PRIORITAIR
in gebieden waar opmerkelijke orchideeën voorkomen

Vijf belangrijkste gebieden: **Geuldal (NL9801041) (*orchideeën), St. Pietersberg en Jekerdal (NL9801025) (*orchideeën), Kunderberg (NL2003025) (*orchideeën), Savelsbos (NL9801040), Bemelerberg en Schiepersberg (NL9801076)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD

De beoordeling was onvoldoende omdat een klein, maar belangrijk (vanwege grote populaties orchidieeën) gebied ontbrak, de **Kunderberg (NL2003025)**. Dit terrein was eerder niet opgenomen omdat het een gebied van kleiner dan 250 ha betreft. De landelijke dekking komt hiermee op ruim 75% voor dit (deels prioritaire) habitattype.

6230 * Soortenrijke heischrale graslanden, op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) PRIORITAIR

Tien belangrijkste gebieden: **St. Pietersberg en Jekerdal (NL9801025)**, **Geuldal (NL9801041)**, **Bemelerberg en Schiepersberg (NL9801076)**, **Duinen Zwanenwater en Pettemerduinen (NL3000016)**, **Havelte-oost (NL9801071)**, **Veluwe (NL9801023)**, **Willinks Weust (NL2003051)**, **Drentsche Aa (Eexterveld) (NL9801009)**, **Borkeld (NL9801016)** en **Wijnjeterper Schar en Terwispeler Grootschar (NL2003050)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF CD

Dit type dient ruimer te worden opgevat dan uit de 'Manual' blijkt⁵. Het type betreft tevens heischrale graslanden van het laagland, die veel sterker bedreigd zijn dan de varianten in heuvel- en berggebieden, en waarvoor Nederland een grote internationale verantwoordelijkheid heeft. Tot nu toe waren twee gebieden in het heuvelland aangemeld (**St. Pietersberg en Jekerdal (NL9801025)** en **Bemelerberg en Schiepersberg (NL9801076)**), evenals tien gebieden in het laagland. Van deze laatste voldoen er een aantal niet (**Leudal (NL9803039)**, **Maasduinen (NL1000028)**), wegens onvoldoende representativiteit. Aanpassing van de database (waarbij tevens een aantal duingebieden worden aangemeld) en aanmelding van het ook om andere redenen geselecteerde gebied **Willinks Weust (NL2003051)** en **Wijnjeterper Schar en Terwispeler Grootschar (NL2003050)** levert voor dit type met 10 geselecteerde gebieden voldoende dekking op.

6410 Grasland met Pijpenstrootje (Molinia) op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (Blauwgrasland, EU-Molinion)

Vijf belangrijkste gebieden: **Dinkelland (NL9801021)**, **Olde Maten en Veerslootslanden (NL2003063)**, **Bennekomse Meent (NL 2003006)**, **Wijnjeterper Schar en Terwispeler Grootschar (NL2003050)**, **Bruuk (NL 2003011)**

⁵ Zie het discussiestuk over dit type van de "Habitats Scientific Working Group" van de Europese Commissie van 16 september 2002.

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MAJOR G

Dit betreft de blauwgraslanden, een sterk bedreigd type waarvoor Nederland een zeer grote internationale verantwoordelijkheid heeft. Acht gebieden zijn oorspronkelijk aangemeld voor dit habitatype, maar hierbij ontbraken enkele van de belangrijkste gebieden, omdat die kleiner zijn dan 250 ha. Uit de Gelderse Vallei (vanouds een belangrijk gebied voor dit type) was geen enkel gebied aangemeld. Van de reeds aangemelde gebieden worden twee als niet voldoende representatief beschouwd (**Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen (NL3000401)** en **Maasduinen (NL1000028)**) en behoren vijf niet tot de belangrijkste doordat het type niet met hoge kwaliteit aanwezig is. Met de selectie van drie nieuwe gebieden komt de landelijke dekking op 70% (**Bennekomse Meent (NL 2003006)**, **Wijnjeterper Schar en Terwispeler Grootschar (NL2003050)**, **Bruuk (NL 2003011)**).

6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

Vijf belangrijkste gebieden: **Biesbosch (NL3000040)**, **Haringvliet (NL1000015)**, **Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (NL2003054)**, **Polder Westzaan (NL2003040)**, **Oude Maas (NL2003037)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G & CD

Drie nieuwe gebieden zijn geselecteerd, waarvan twee (**Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (NL2003054)**; **Polder Westzaan (NL2003054)**) om het voorkomen van dit habitatype in Noord-Holland af te dekken. Deze gebieden worden ook om andere redenen geselecteerd: de Noord-Hollandse gebieden voor soort 1340, de **Oude Maas (NL2003037)** voor type #91E0.

Deze gebieden hebben allen betrekking op het Verbond van Harig wilgenroosje (*Epilobion hirsuti*). Hierbinnen vormt de begroeiing met Echte heemst (*Althaea officinalis*) een variant van het type waarvoor Nederland een internationale verantwoordelijkheid heeft. Voor een andere variant (het Moerasspirea-verbond, *Filipendulion*) zijn geen afzonderlijk gebieden geselecteerd, daar dit verspreid voorkomende type voldoende gerepresenteerd is in om andere redenen geselecteerde gebieden en naar internationale maatstaven veel minder belangrijk is.

6510 Laaggelegen schraal hooiland met Grote vossenstaart en/of Grote pimpernel (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Verbond van Grote vossenstaart (*Alopecurion pratensis*)

Drie belangrijkste gebieden: **Zwarte Water (NL1000005)**, **Biesbosch (NL3000040)**, **Polder Stein (NL2003039)**

Glanshaver-verbond (*Arrhenatherion elatioris*)

Drie belangrijkste gebieden: *IJsseluiterwaarden (NL2003022)*, *Amerongse Bovenpolder (NL 2003004)*, *Rijswaard en Kil van Hurwenen (NL2003041)*

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF & SCIENTIFIC RESERVE

Er waren zes gebieden voor dit type aangemeld, maar deze aanmelding was inhoudelijk niet juist. Twee gebieden moeten vervallen omdat het habitatype daar niet of in onvoldoende mate is vertegenwoordigd (**Waddenzee (NL1000001)**, **Maasduinen (NL1000028)**). De aangemelde **Gelderse Poort (NL9801024)** wordt niet geselecteerd voor het Glanshaver-verbond, omdat het hier een begroeiing op dijken betreft. Vanuit de Europese Commissie is aangegeven dat natuurlijke habitats de voorkeur hebben. Natuurlijk habitats van dit type zijn in Nederland meestal kleinschalig aanwezig.

Voor het Glanshaver-verbond zijn drie nieuwe uiterwaardgebieden geselecteerd waar het habitat over een relatief groot oppervlakte aanwezig is (een in nationaal en internationaal opzicht zeer zeldzame situatie). Twee hiervan worden uitsluitend voor dit habitatype aangemeld (**Amerongse Bovenpolder (NL 2003004)** en **Rijswaard en Kil van Hurwenen (NL2003041)**).

Voor het verbond van Grote vossenstaart is één nieuw gebied geselecteerd: **Polder Stein (NL2003039)**. Dit gebied betreft kievitsbloemhooilanden, een variant van dit type waarvoor Nederland internationaal een zeer grote verantwoordelijkheid heeft.

7110 *Actief hoogveen

PRIORITAIR

Twee enige gebieden: **Bargerveen (NL 2000002)**, **Witterveld (NL1000003)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF & SCIENTIFIC RESERVE

Er waren twee gebieden aangemeld, die beiden opnieuw zijn beoordeeld op het voorkomen van dit type. De aanmelding bleek juist.

7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is

Vijf belangrijkste gebieden: **Fochteloërveen en Esmeer (NL9801007)**, **Engbertsdijksvenen (NL1000004)**, **Mariapeel en Deurnesepeel (NL1000027)**, **Buurserzand en Haaksbergerveen (NL9801019)**, **Korenburgerveen (NL9801072)**

Het **Wierdense Veld (NL9801018)** was eerder aangemeld voor dit type maar kwalificeert daarvoor niet bij de belangrijkste gebieden vanwege de relatief kleinere oppervlakte in vergelijking met de geselecteerde gebieden; het terrein blijft echter gehandhaafd op de lijst vanwege de kwaliteit van type 4010 (zie de toelichting aldaar).

Niet kwalificerend bij de belangrijkste 5 gebieden, maar reeds eerder

aangemeld voor dit habitatype (dat in voldoende staat van instandhouding aanwezig is): **Groote Peel (NL1000025)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF CD

Het type wordt thans minder ruim opgevat dan bij de eerdere aanmelding: vennen met hoogveenvorming worden niet tot dit type gerekend. Eerder waren tien gebieden voor dit type aangemeld, voor vier gebieden vervalt deze aanmelding. De landelijke dekking en geografische spreiding blijven voldoende.

7140 Overgangs- en trilveen

Knobbies-verbond (*Caricion davallianae*)

Drie belangrijkste gebieden: **Weerribben (NL9801013), Wieden (NL2003064), Oostelijke Vechtplaatsen (NL2003036)**

Verbond van Zwarte zegge (*Caricion nigrae*)

Drie belangrijkste gebieden: **Langstraat bij Sprang-Capelle (NL2003026), Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland (NL2003023), Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (NL2003054)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G (NW)

Dit betreft een habitatype waarvoor Nederland een zeer grote internationale verantwoordelijkheid heeft. De beoordeling werd met name als onvoldoende beoordeeld door het ontbreken van gebieden in het noordwestelijk deel van het land (Noord-Holland en Utrecht) en in Noord-Brabant. Deze tekortkoming wordt ondervangen door toevoeging van het Utrechtse laagveenmoeras **Oostelijke Vechtplaatsen (NL2003036)**, twee brakwatervenen in de kop van Noord-Holland (**Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland (NL2003023)** ; **Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (NL2003054)**) en het best ontwikkelde laagveengebied in Noord-Brabant (**Langstraat bij Sprang-Capelle (NL2003026)**). Met deze gebieden wordt het zeldzame verbond Knobbies-verbond goed afgedekt, het meer algemeen voorkomende subtype Verbond van Zwarte zegge minder maar voldoende.

7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Snavelbies-verbond (*Rhynchosporion*)

Vijf belangrijkste gebieden: **Dwingelderveld (NL3000070), Veluwe (NL9801023), Vecht en Beneden-Regge (NL9801017), Maasduinen (NL1000028), Drents-Friese Wold en Leggelderveld (NL9803011)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF CD

De database is aangepast wat betreft de gebieden die voor dit habitatype zijn aangemeld. Dit leidt niet tot de selectie van nieuwe gebieden: dekking en geografische spreiding zijn voldoende.

Overigens worden geen gebieden aangemeld voor dit habitatype in een subtype op plagplekken in vochtige heide, daar het hier om een onbestendig voorkomen gaat: het plaggen is gericht op herstel van habitatype 4010 en niet op behoud van type 7150.

7210 * Kalkhoudende moerassen met Galigaan (*Cladium mariscus*) en soorten van het Knopbies-verbond (*Caricion davallianae*) PRIORITAIR

Tien belangrijkste gebieden: Ringselven en Kruispeel (NL2003065), Alde Feanen (NL3000044), Weerribben (NL9801013), Korenburgerveen (NL9801072), Rottige Meenthe en Brandmeer (NL9803006), Wieden (NL2003064), Botshol (NL9801044), Nieuwkoopse Plassen en de Haeck (NL3000036), Groote Heide - De Plateaux (NL9801036), Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060)

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF CD

De database is aangepast wat betreft de gebieden die voor dit habitatype zijn opgegeven. Dit leidt niet tot de selectie van nieuwe gebieden: dekking en geografische spreiding zijn met aanpassing van de database voldoende.

7220 * Kalktufbronnen met tufsteenformatie en vegetatie van het Diknerfmos-verbond (*Cratoneurion*) PRIORITAIR

Twee (enige) gebieden: *Bunder- en Elsloërbos (NL 2003012)*, *Geuldal (Ravensbos) (NL9801041)*

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MAJOR

Het voorkomen van dit prioritaire habitatttype in Nederland, was bij de eerdere aanmeldingen nog niet onderkend. Het type is alleen bekend uit deze twee gebieden, waarbij het nieuwe gebied *Bunder- en Elsloërbos (NL 2003012)* de belangrijkste vindplaats vormt. Overigens wordt dit gebied ook voor andere (prioritaire) typen geselecteerd. *Geuldal (Ravensbos) (NL9801041)* wordt ook voor dit type aangemeld.

7230 Alkalisch laagveen

Knopbies-verbond (*Caricion davallianae*)

Drie belangrijkste gebieden: **Springendal en Dal van de Mosbeek (NL9801064)**, **Geleenbeekdal (NL 2003016)**, **Boddenbroek (NL 2003008)**

Aanvulling op selectie ten behoeve van het bereiken van voldoende geografische spreiding: **Groot Zandbrink (NL 2003018)**

Verbond van Biezeknoppen en Pijpenstrootje (*Junco-Molinion*)

Drie belangrijkste gebieden: **Stelkamspveld (Beekvliet) (NL2003043)**, **Lemselermaten (NL2003027)**, **Elperstroom (NL 2003015)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD

Het betreft een zeldzaam, bedreigd type, waarvoor Nederland een grote verantwoordelijkheid heeft. Tot nu toe was slechts één gebied aangemeld (**Springendal en Dal van de Mosbeek (NL9801064)**), doordat gebieden kleiner dan 250 ha buiten beschouwing waren gelaten. Zes nieuwe gebieden zijn aangemeld, waarvan vijf uitsluitend voor dit habitat zijn geselecteerd. **Groot Zandbrink (NL 2003018)** is als vierde gebied voor het Knopbies-verbond geselecteerd uit een oogpunt van geografische spreiding (het enige gebied in het midden van het land).

9110 Beukenbossen van het type met Veldbies (*Luzulo-Fagetum*)

Enige gebied in Nederland: **Geuldal (NL9801041)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

9120 Zuurminnende Atlantische beukenbossen met ondergroei van Hulst (*Ilex*) of soms *Taxus* (*Quercion robori-petraea* of *Ilici fagion*)

Drie belangrijkste gebieden: **Mantingerbos (NL2003031)**, **Norgerholt (NL2003034)**, **Lieftinghsbroek (NL2003028)**, **Veluwe (NL9801023)**, **Geleenbeekdal (Imstenraderbos) (NL 2003016)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MAJOR

Voor dit habitatype was tot nu toe geen enkel gebied aangemeld. Het fraaist ontwikkeld (als eikenhulstbos) komt dit type voor in kleine bosgebieden in Drenthe en Oost-Groningen, van waar de drie belangrijkste gebieden zijn geselecteerd (**Mantingerbos (NL2003031)**, **Norgerholt (NL2003034)**, **Lieftinghsbroek (NL2003028)**). Meer wijdverspreid komt het type voor als beukenhulstbos op de hogere zandgronden en in het lössgebied van Limburg;

voor dit laatste is een nieuw gebied geselecteerd (*Geleenbeekdal (NL 2003016)*) dat ook om diverse andere redenen is opgenomen.

9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukbossen behorend tot het Haagbeuken-verbond (*Carpinion betuli*)

Vijf belangrijkste gebieden: *Geuldal (NL9801041)*, *Savelsbos (NL9801040)*, *Bunder- en Elsloërbos (NL 2003012)*, *Bekendelle (NL 2003005)*, *Achter de Voort, Agelerbroek en Voltherbroek (NL 2003003)*⁶

Willinks Weust (NL2003051) is omwille van voldoende geografische spreiding aan de selectie toegevoegd.

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G & CD

Twee opgaven van dit habitatype dienen te vervallen omdat het niet-representatieve voorkomen betreft (*Leudal (NL9803039)*, *Loonse en Drunense duinen, de Brand en de Leemkuilen (NL9803030)*). Reden voor de beoordeling "onvoldoende" is dat de (resterende) aangemelde gebieden zich beperkten tot Zuid-Limburg (waar het zwaartepunt van het Nederlandse voorkomen is gelegen), terwijl dit bostype ook voorkomt in het oostelijk deel van het Nederland. Om dit gebrek te ondervangen zijn twee belangrijke bosgebieden in Twente en de Achterhoek geselecteerd (*Bekendelle (NL2003005)*) is overigens ook geselecteerd voor habitatype #91E0). Daarnaast is nog een derde gebied in Limburg geselecteerd, dat ook voor twee andere habitatypen is uitverkozen (#7220, #91E0).

9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met Zomereik (*Quercus robur*)

Drie belangrijkste gebieden: *Dwingelderveld (NL3000070)*, *Veluwe (NL9801023)*, *Drentse Aa (NL9801009)*

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF CD

De selectie van deze drie gebieden voor dit habitatype wordt voldoende geacht omdat andere mogelijke gebieden weinig toevoegen aan de landelijke dekking.

⁶ Het deelgebied Agelerbroek-Voltherbroek viel onder de oude aanmelding Dinkelland; Achter de Voort is een nieuw, voor dit type kwalificerend deelgebied.

91D0 * Veenbossen: Berkenbos met veenmos**PRIORITAIR**

Tien belangrijkste gebieden: **Korenburgerveen (NL9801072)**, **Groote Heide - De Plateaux (NL9801036)**, **Oostelijke Vechtplassen (NL2003036)**, **Naardermeer (NL3000061)**, **Buurserzand en Haaksbergerveen (NL9801019)**, **Aamsveen (NL 2003001)**, **Weerribben (NL9801013)**, **Alde Feanen (NL3000044)**, **Maasduinen (Lommerbroek) (NL1000028)**, **Witterveld (NL1000003)**

Aanvulling op selectie als grensoverschrijdend gebied: **Wooldse Veen (NL2003053)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF CD

De voor dit habitattype aangemelde gebieden zijn opnieuw beoordeeld, omdat een deel van de aanmeldingen betrekking heeft op hoogveen dat door verdroging en dichtgroeien in dit habitattype is overgegaan (een vanuit natuurbeheer gezien ongewenste situatie). Bij de selectie is voorrang gegeven aan natuurlijke voorkomens in laagveengebieden en aan de rand van hoogveengebieden. Er zijn drie nieuwe gebieden geselecteerd waarvan één uitsluitend voor dit type (het **Aamsveen (NL 2003001)**) en één als grensoverschrijdend gebied met een Habitatrictlijngebied in Duitsland (**Wooldse Veen (NL2003053)**). De begrenzing van **Maasduinen (NL1000028)** is met het oog op het voorkomen van dit habitattype aangepast.

91E0 * Alluviale bossen met Zwarte els (Alnus glutinosa) en Es (Fraxinus excelsior) (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)**PRIORITAIR****Verbond van Els en Vogelkers (Alno-Padion)**

Vijf belangrijkste gebieden: **Kolland en Overlangbroek (NL2003024)**, **Bunder- en Elsloërbos (NL 2003012)**, **Springendal en Dal van de Mosbeek (NL9801064)**, **Geuldal (NL9801041)**, **Bekendelle (NL2003005)**

Verbond der elzenbroekbossen (Alnion glutinosae)

Vijf belangrijkste gebieden: **Swalmdal (NL2003045)**, **Roerdal (NL2003042)**, **Geleenbeekdal (NL 2003016)**, **Noorbeemden en Hoogbos (NL2003033)**, **Leudal (NL9803039)**

Verbond der wilgenvloedbossen en -struwelen (Salicion albae)

Vijf belangrijkste gebieden: **Biesbosch (NL3000040)**, **Gelderse Poort (NL9801024)**, **Oude Maas (NL2003037)**, **IJsselwaterwaarden (NL2003022)**, **Hollands Diep (oeverlanden) (NL2003021)**

Aanvulling op selectie ten behoeve van het bereiken van voldoende geografische spreiding: **Ulvenhoutse Bos (NL2003047)**

Afvallend van de gebiedenlijst: **Vosbroek en Schinveldse Bossen**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

De beoordeling van dit type was voldoende, maar de interpretatie van dit type vereist een flinke revisie omdat de kwalitatief belangrijkste gebieden ontbraken; dit leidt tot een gewijzigde aanmelding.

Voor dit prioritair habitatype waren tot nu toe 11 gebieden aangemeld. Drie ervan vallen af wegens onvoldoende representativiteit (**Vosbroek en Schinveldse Bossen**, **Brunssumerheide (NL1000029)** en **Maasduinen (NL1000028)**), vijf andere betreffen in Europees opzicht minder belangrijke varianten van het Verbond van Els en Vogelkers (**Drentsche Aa (NL9801009)**, **Dinkelland (NL9801021)**, **Veluwe (NL9801023)**, **Vecht- en Beneden Regge (NL9801017)**, **Kempeland (NL1000022)**) en worden daarom niet voor dit type geselecteerd bij de belangrijkste gebieden. Daar tegenover staat het volgende voorstel:

Het gebied **Kolland en Overlangbroek (NL2003024)** wordt geselecteerd om een binnen Europa unieke variant (grote internationale verantwoordelijkheid!) van dit habitatype te beschermen (essenhakhout op kleibodem).

Een tweede belangrijke variant (bronnetjesbos) wordt gerepresenteerd door **Geuldal (NL9801041)** en **Springendal en dal van de Mosbeek (NL9801064)**. Hier wordt het **Bunder- en Elsloërbos (NL 2003012)** aan toe gevoegd omdat dit gebied voor dit subtype het belangrijkste bosgebied van Nederland is. Van de in internationaal opzicht minder belangrijke bossen van het verbond van Els en Vogelkers ontbreekt nog het beste Nederlandse voorbeeld: **Bekendelle (NL2003005)** dat een groter oppervlakte heeft aan dit type dan de eerder genoemde, reeds voor het verbond van Els en Vogelkers aangemelde gebieden. Hiervoor wordt tevens het enige (resterende) goede voorbeeld uit Noord-Brabant geselecteerd: het **Ulvenhoutse Bos (NL2003047)**.

Voor het verbond der elzenbroekbossen is tot nu toe slechts één gebied vertegenwoordigd (**Leudal (NL9803039)**). Vier andere gebieden in Zuid- en Midden-Limburg zijn geselecteerd (**Swalmdal (NL2003045)**, **Roerdal (NL2003042)**, **Geleenbeekdal (NL 2003016)**, **Noorbeemden en Hoogbos (NL2003033)**). Het betreft hier een zeer kwetsbaar en zeldzaam bostype (kwelelzenbroekbos) dat tevens het leefgebied vormt voor soort #1016.

Voor het verbond der wilgenvloedbossen en -struwelen zijn reeds drie gebieden aangemeld, waarvan één een lage kwaliteit heeft voor dit type (**Grensmaas (NL9801075)**). Drie nieuwe gebieden zijn geselecteerd. Hiervan is het **Hollands Diep (oeverlanden) (NL2003021)** alleen voor dit type geselecteerd, maar het gebied is tevens van belang voor soort #1340 (Noordse woelmuis).

91F0 Gemengde bossen langs grote rivieren met Zomereik (Quercus robur), Steeliep (Ulmus laevis), en Es (Fraxinus excelsior of Fraxinus angustifolia) (Ulmenion minoris)

Drie enige gebieden: **IJsselwaterwaarden (NL2003022)**, **Zwarte Water (NL1000005)**, **Gelderse Poort (NL9801024)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G

Voor dit zeldzame habitatype is één nieuw gebied geselecteerd ***IJsseluiterwaarden (NL2003022)***; het meest representatieve voorbeeld van dit type in Nederland) terwijl het ook in goede vorm voor komt in een reeds aangemeld gebied, waarvoor het habitatype nog niet is vermeld (**Zwarte Water (NL1000005)**). Hiervoor wordt de database aangepast.

3.3. Gebieden geselecteerd voor de soorten (bijlage II van de Habitatrichtlijn)

Dit hoofdstuk geeft de selectie van gebieden voor soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn. Voor verspreid voorkomende soorten (Kleine modderkruiper, Bittervoorn, Meervleermuis (in de zomer)) worden geen afzonderlijke gebieden geselecteerd. Deze soorten liften mee met de selectie van gebieden voor habitattypen en soorten. Voor een aantal andere vissoorten (Elft, Zalm en Zeeprick) zijn geen gebieden geselecteerd, omdat er geen duurzame populaties van de soorten bekend zijn.

1014 Nauwe korfslak (*Vertigo angustior*)

Vijf enige gebieden: **Voornes Duin (NL9803077)**, **Kennemerland-zuid (NL1000012)**, **Meijendel en Berkheide (NL1000013)**, **Duinen Goeree (NL9001079)**, **Geleenbeekdal (NL 2003016)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Er zijn geen recente vondsten bekend van buiten de duinen van Zuid-Holland en het **Geleenbeekdal (NL 2003016)**.

1016 Zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana*)

Vier enige gebieden: **Geleenbeekdal (NL 2003016)**, **Swalmdal (NL2003045)**, **Roerdal (NL2003042)**, **St. Jansberg (NL3004004)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MAJOR

Ten tijde van aanmelding van de eerste gebiedenlijst was het voorkomen van deze soort nog niet bekend. De vier gebieden zijn de enige Nederlandse gebieden waar de soort recent is vastgesteld. De soort wordt beschouwd als een gidssoort voor een kwetsbaar landschap met kwelbronnen vanuit hoger gelegen plateaus.

1037 Gaffellibel (*Ophiogomphus cecilia*)

Enige gebied in Nederland: **Roerdal (NL2003042)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MAJOR

Ten tijde van aanmelding van de eerste gebiedenlijst was het voorkomen van deze soort niet bekend. Het gebied is het enige Nederlandse gebied waar een

populatie van de soort is vastgesteld.

1042 Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)

Vier enige belangrijke gebieden: **Weerribben (NL9801013)**, **Wieden (NL2003064)**, **Lonnekermeer (NL2003029)**, **Oostelijke Vechtplassen (NL2003036)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

De aanmelding is voldoende beoordeeld, echter: van de oorspronkelijke acht gebieden die voor deze soort zijn aangemeld, herbergen er slechts twee belangrijke populaties. De overige aanmeldingen betreffen marginale populaties of incidentele waarnemingen. Twee nieuwe gebieden met belangrijke populaties zijn aangemeld (beide zijn overigens ook om andere redenen geselecteerd).

1059 Pimpernelblauwtje (*Maculinea teleius*)

Enige gebied: **Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek (NL9801049)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

1060 Grote vuurvliinder (*Lycaena dispar batava*)

Drie enige gebieden: **Weerribben (NL9801013)**, **Wieden (NL2003064)**, **Rottige Meenthe en Brandemeer (NL9803006)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Het betreft een endemische ondersoort die sterk bedreigd is, zodat Nederland een zeer grote internationale verantwoordelijkheid heeft voor deze soort.

1061 Donker pimpernelblauwtje (*Maculinea nausithous*)

Twee enige gebieden: **Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek (NL9801049)**, **Roerdal (NL2003042)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Er wordt één nieuw gebied geselecteerd (**Roerdal (NL2003042)**). In dit gebied heeft de soort zich sinds enige jaren spontaan gevestigd. Dit gebied is ook voor

andere soorten en habitattypen geselecteerd. In het reeds eerder aangemelde gebied (**Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek (NL9801049)**) is de soort – samen met het Pimpernelblauwtje (soort 1059) - begin jaren 1990 geherintroduceerd; hier komen nog steeds enkele populaties voor die zich jaarlijks in andere delen van het gebied bevinden.

1078 * Spaanse vlag (*Callimorpha quadripunctata*)

PRIORITAIR

Drie belangrijkste gebieden: **St. Pietersberg en Jekerdal (NL9801025), Geuldal (NL9801041), Savelsbos (NL9801040)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MAJOR

Voor deze soort waren nog geen gebieden aangemeld, omdat ten tijde van de samenstelling van de eerste lijst het voorkomen van deze soort niet bekend was. Met selectie van deze drie gebieden en aanmelding van de soort voor een aantal andere gebieden wordt een voldoende hoog dekkingspercentage behaald.

1082 Gestreepte waterroofkever (*Graphoderus bilineatus*)

Twee enige gebieden: ***Oostelijke Vechtplassen (NL2003036), Weerribben (NL9801013)***

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MAJOR

Voor deze soort zijn nog geen gebieden aangemeld omdat ten tijde van samenstelling van de eerste gebiedenlijst het voorkomen van deze soort niet bekend was. De soort is in nog enkele gebieden aangetroffen maar vooralsnog is niet duidelijk of het slechts incidentele voorkomens betreft.

1083 Vliegend hert (*Lucanus cervus*)

Vier belangrijkste gebieden: **Veluwe (NL9801023), Geuldal (NL9801041), Springendal en Dal van de Mosbeek (NL9801064), St. Jansberg (NL3004004)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

1095 Zeeprik (*Petromyzon marinus*)

Geen gebieden geselecteerd

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF & SCIENTIFIC RESERVE

De Zeeprik is een zogenoemde anadrome vissoort die in rivieren paait en in zee opgroeit. Van de soort zijn geen paaigebieden meer bekend en het is onzeker welke betekenis de gebieden die voor de soort geschikt zijn als opgroeigebied en waar de soort geregeld wordt aangetroffen (**Waddenzee (NL1000001)**, **Voordelta (NL4000017)**), voor de soort hebben. Voor deze soort kunnen daarom geen gebieden worden geselecteerd, maar bij de aanmelding is de aanwezigheid van de soort voor enkele gebieden wel vermeld.

1096 Beekprik (*Lampetra planeri*)

Vijf belangrijkste gebieden (paaiplaatsen): **Meinweg (NL 2000008)**, **Groote Heide - De Plateaux (NL9801036)**, **Geuldal (NL9801041)**, **Springendal en Dal van de Mosbeek (NL9801064)**, **Veluwe (NL9801023)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF & SCIENTIFIC RESERVE

Er heeft een review plaatsgevonden naar gebieden die van belang zijn als trekgebied (naast de aangemelde gebieden met paaiplaatsen). Voor deze soort leverde dat geen nieuwe gebieden op.

1099 Rivierprik (*Lampetra fluviatilis*)

Twee gebieden (paaiplaatsen): **Drentsche Aa (NL9801009)**, **Roerdal (NL2003042)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF & SCIENTIFIC RESERVE

De Rivierprik is een zogenoemde anadrome vissoort die in rivieren paait en in zee opgroeit. Voor de Rivierprik zijn de twee enige bekende paaigebieden in Nederland opgenomen. Het is niet bekend of er voor deze soort nog belangrijke gebieden zijn voor opgroeiende dieren (mogelijk is de **Voordelta (NL4000017)** van belang). Het **Roerdal (NL2003042)** wordt ook om andere redenen geselecteerd als nieuw gebied.

1102 Elft (*Alosa alosa*)

Geen gebieden geselecteerd

Beoordeling Europese Commissie (2002): SCIENTIFIC RESERVE

De Elft is een zogenoemde anadrome vissoort die in rivieren paait en in zee opgroeit. De soort, nauw verwant aan de Fint, wordt als uitgestorven

beschouwd in Nederland. Recent is weer een (kleine) paaiplaats vastgesteld in de Bovenrijn (Duitsland). In Nederland wordt de soort echter maar sporadisch aangetroffen en selectie van gebieden is niet mogelijk. Het is echter aannemelijk dat de kleine aantallen die in Nederland moeten voorkomen (gelet op de Duitse paaiplaats), van dezelfde gebieden gebruik maken als de Fint. Voor deze soort kunnen daarom geen gebieden worden geselecteerd, maar bij de aanmelding is de aanwezigheid van de soort voor enkele gebieden wel vermeld.

1103 Fint (Alosa fallax)

Drie gebieden: **Waddenzee (NL1000001)**, **Voordelta (NL4000017)**, **Haringvliet (NL1000015)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Van de Fint, die vroeger algemeen in de rivieren voorkwam, is recent weer een paaiplaats in Nederland gevonden (langs het Noordzeekanaal) maar de betekenis en de bestendigheid is onduidelijk. Voor deze soort zijn daarom alleen twee mariene opgroeigebieden geselecteerd en het **Haringvliet (NL1000015)**, één van de twee plekken waar de soort het land binnenkomt (de andere is de Nieuwe Waterweg).

1106 Zalm (Salmon salar)

Geen gebieden geselecteerd

Beoordeling Europese Commissie (2002): SCIENTIFIC RESERVE

Op het laatste biogeografische seminar is het voorkomen in Nederland aan de orde gesteld gelet op de herintroductie in het stroomgebied van Duitsland in de Rijn. Volgens RIZA gaat het echter nog niet om een bestendige populatie die zich ook zonder uitzettingen zal kunnen handhaven: "Dat er nu zalm in de Rijn zit, is het resultaat van uitzettingen; we kunnen zeker nog niet spreken over een zichzelf in stand houdende populatie." [OVV-Bericht 2002(3): 3]. Voor deze soort kunnen daarom geen gebieden worden geselecteerd, maar bij de aanmelding is de aanwezigheid van de soort voor enkele gebieden wel vermeld.

1134 Bittervoorn (Rhodeus sericeus amarus)

Geen gebieden geselecteerd

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G (NW)

Voor deze soort die in Nederland een ruime verspreiding heeft, zijn geen afzonderlijk gebieden geselecteerd, omdat verondersteld wordt dat de soort in voldoende mate vertegenwoordigd is in gebieden die voor andere soorten of habitattypen zijn geselecteerd.

1145 Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)

Vijf gebieden: **Biesbosch (NL3000040)**, **Buurserzand en Haaksbergerveen (NL9801019)**, **Oldematen en Veerslootslanden (NL2003063)**, **Zouweboezem (NL3004006)**, **Boezem van Brakel, Pompveld en Kornsche Boezem (NL3004001)**

Aanvulling op selectie ten behoeve van het bereiken van voldoende geografische spreiding: **Gelderse Poort (NL9801024)**, **Drentsche Aa (NL9801009)**, **Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (NL2003054)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD

Deze soort was tot nu toe opgevat als een soort met een ruime verspreiding. Een advies van RAVON geeft echter duidelijk aan dat het hier om een weinig algemene en bedreigde soort gaat waarvoor Nederland bovendien een grote internationale verantwoordelijkheid voor de soort. Er worden daarom drie nieuwe gebieden voor de soort geselecteerd (**Zouweboezem (NL3004006)**, **Boezem van Brakel, Pompveld en Kornsche Boezem (NL3004001)**), terwijl tevens gebieden geselecteerd worden voor de soort die ook voor om andere redenen opgenomen zijn.

1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)

Geen gebieden geselecteerd

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G (NW)

Voor deze soort die in Nederland een ruime verspreiding heeft, zijn geen afzonderlijke gebieden geselecteerd, omdat verondersteld wordt dat deze soort in voldoende mate vertegenwoordigd is in gebieden die voor andere soorten of habitattypen zijn geselecteerd. Bijvoorbeeld de gebieden **Oostelijke Vechtplassen (NL2003036)**, **Veluwemeer en Wolderwijd (NL2003048)** en het **Zwarte Water (NL1000005)** zijn alledrie van groot belang om voldoende landelijke dekking te krijgen voor deze soort en soort 1134 (Bittervoorn). In de aanmelding voor deze soort worden nu ook nieuwe gebieden in Noord-Holland en Friesland meegenomen.

1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)

Vijf gebieden: **Veluwe (NL9801023)**, **Dinkelland (NL9801021)**, **Geuldal (NL9801041)**, **Roerdal (NL2003042)**, **Swalmdal (NL2003045)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G (NW)

Met name de beek-variant van deze soort is ernstig bedreigd. Voor de gebieden waar de soort van nature voorkomt zijn de belangrijkste gebieden geselecteerd. Het betreft drie al eerder aangemelde gebieden (**Dinkelland (NL9801021)**, **Geuldal (NL9801041)** en **Veluwe (NL9801023)**) en twee nieuwe gebieden (**Roerdal (NL2003042)** en **Swalmdal (NL2003045)**). Verder komt de Rivierdonderpad verspreid en in toenemende mate voor in de brandingszone van de grote meren en langs de grote rivieren, waar de soort in vergelijking tot de voorkomens in de beeklopen minder kritische eisen stelt aan de waterkwaliteit. De soort is hier in voldoende mate vertegenwoordigd in gebieden die voor andere soorten en habitattypen zijn geselecteerd.

1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)

Vijf gebieden: **Korenburgerveen (NL9801072)**, **Drents-Friese Wold en Leggelderveld (NL9803011)**, **Landgoederen Oldenzaal (NL3004003)**, **Leusveld, Voorstonden, Empesche-/Tondensche Heide (NL3004005)**, **Zuider Lingedijk en Diefdijk zuid (NL3004007)**

Aanvulling op selectie ten behoeve van het bereiken van voldoende geografische spreiding: **Loonse en Drunense duinen, de Brand en de Leemkuilen (NL9803030)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G (IJssel)

Deze soort was tot nu toe opgevat als een soort met een ruime verspreiding. Naar aanleiding van het advies van RAVON is besloten voor deze soort alsnog te belangrijkste vijf gebieden te selecteren, omdat de soort in aantal en verspreiding is achteruitgegaan. Geselecteerd zijn twee al aangemelde gebieden (**Korenburgerveen (NL9801072)** en **Drents-Friese Wold en Leggelderveld**) en drie nieuwe gebieden (**Landgoederen Oldenzaal (NL3004003)**, **Leusveld, Voorstonden en Empesche-/Tondensche Heide (NL3004005)** en **Zuider Lingedijk en Diefdijk zuid (NL3004007)**). Omwille van het bereiken van een goede geografische spreiding is tevens een gebied in Noord-Brabant geselecteerd: de **Loonse en Drunense duinen, de Brand en de Leemkuilen (NL9803030)**.

1193 Geelbuikvuurpad (*Bombina variegata*)

Twee (enige) gebieden: **Geuldal (NL9801041)**, **Bemelerberg en Schiepersberg (NL9801076)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

1318 Meervleermuis (Myotis dasycneme)

Vier belangrijkste wintergebieden: **St. Pietersberg en Jekerdal (NL9801025), Bemelerberg en Schiepersberg (NL9801076), Meijendel en Berkheide (NL1000013), Geuldal (NL9801041)**

Geen zomergebieden geselecteerd.

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD G (N en NW)

Voor deze soort die in het zomerhalfjaar een ruime verspreiding heeft in het noorden en westen van het land, zijn geen aparte gebieden geselecteerd, omdat deze soort in voldoende mate vertegenwoordigd is in gebieden die volgens deze lijst voor andere soorten of habitattypen zijn opgenomen. Tot nu toe ontbraken belangrijke gebieden in het noorden en noordwesten van de zomerverspreiding. Dit wordt nu ingevuld door gebieden in Noord-Holland en Friesland (die ook om andere redenen zijn geselecteerd) ook voor deze soort aan te melden. Bij deze gebieden dient de begrenzing zodanig aangepast te worden, dat ook de nabij gelegen gebouwen met zomerkolonies (kraamkamers) worden begrensd.

1321 Ingekorven vleermuis (Myotis emarginatus)

Vier belangrijkste wintergebieden: **St. Pietersberg en Jekerdal (NL9801025), Geuldal (NL9801041), Savelsbos (NL9801040), Bemelerberg en Schiepersberg (NL9801076)**

Enige zomergebied: ***Abdij Lilbosch en voormalig Klooster Mariahoop (NL 2003002)***

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD

Op de lijst van door Nederland reeds aangemelde gebieden ontbraken de twee enige zomerverblijfplaatsen (kraamkamers) van deze soort in Nederland. Beide kolonies liggen in één gebied.

1324 Vale vleermuis (Myotis myotis)

Vijf belangrijkste wintergebieden: **St. Pietersberg en Jekerdal (NL9801025), Veluwe (NL9801023), Geuldal (NL9801041), Savelsbos (NL9801040), Bemelerberg en Schiepersberg (NL9801076)**

Geen zomergebieden geselecteerd.

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Van deze soort zijn in Nederland geen zomerverblijfplaatsen (meer) bekend.

1337 Bever (Castor fiber)

Twee (enige) gebieden: **Gelderse Poort (NL9801024), Biesbosch (NL3000040)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Deze geïntroduceerde soort weet in de geselecteerde gebieden (**Gelderse Poort (NL9801024), Biesbosch (NL3000040)**) reeds vele jaren een stabiele populatie te vormen; buiten deze gebieden komen lokaal kleine aantallen van de soort voor..

1340 * Noordse woelmuis (Microtus oeconomus arenicola)

PRIORITAIR

Dertien belangrijkste gebieden: **Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060), Biesbosch (NL3000040), Haringvliet (NL1000015), Grevelingen (NL4000021), Nieuwkoopse Plassen en de Haek (NL3000036), IJperveld, Oostzanerveld en Varkensland (NL2003023), Wormer- en IJperveld en Kalverpolder (NL2003054), Polder Westzaan (NL2003040), Eilandspolder-oost (NL3004002), Krammer Volkerak (NL1000021), Friese IJsselmeerkust (NL1000002), Groote Wielen (NL 2003020), Oudegaasterbrekken, Gouden Bodem en Fluessen (NL2003038)**

Beoordeling Europese Commissie: I MOD & SCIENTIFIC RESERVE

Er is een wetenschappelijk advies ingewonnen bij de VZZ waarna een nieuwe selectie van gebieden heeft plaatsgevonden (VZZ-rapport 2002.04, 2002). Voor deze prioritaire ondersoort, die alleen in Nederland voorkomt (grote internationale verantwoordelijkheid!), zijn in eerste instantie de belangrijkste tien gebieden geselecteerd. Er zijn acht gebieden waar de populatie een goede kwaliteit heeft en tevens een groot leefgebied hebben (de eerste acht gebieden uit de geselecteerde reeks). Aan deze acht gebieden is nog een negende gebied toegevoegd, namelijk **Eilandspolder-oost (NL3004002)**, omwille van een goede geografische spreiding van de deelpopulatie in Noord-Holland.

Met deze negen – kwalitatief beste – gebieden wordt de sterk bedreigde metapopulatie uit Friesland nog niet voldoende afgedekt. Om ook deze populatie voldoende af te dekken, zijn uit Friesland nog de drie kwalitatief belangrijkste gebieden geselecteerd.

Voor het Deltagebied zijn de drie geselecteerde gebieden (**Biesbosch (NL3000040), Grevelingen (NL4000021), Haringvliet (NL1000015)**) uitgebreid

met het **Krammer-Volkerak (NL1000021)**, dat een tevens verbinding vormt tussen de verschillende woelmuisleefgebieden in Zuidwest-Nederland. Omwille van de geografische verspreiding en duurzame instandhouding zijn derhalve 13 in plaats van 10 gebieden geselecteerd. Op Texel komt de soort verspreid over het hele eiland voor, waarbij geen kennis is over het onderlinge verschil in kwaliteit van deelgebieden. Hier is alleen het ook om andere redenen geselecteerde gebied '**Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060)**' geselecteerd. Dit gebied omvat behalve de duinen twee kleine natte gebieden in de polder. De Schorren van Texel (onderdeel van gebied **Waddenzee (NL1000001)**) worden daarnaast ook voor deze soort aangemeld. Buiten de geselecteerde gebieden komt de soort nog in om andere redenen geselecteerde gebieden (met name in de Delta), waarmee een landelijke dekking wordt gehaald van ruim 60% (op basis van km-hokken).

1351 Bruinvis (*Phocaena phocaena*)

Enige gebied: **Noordzeekustzone (NL2003062)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): MARINE REVIEW

Beoordeling van gebieden op het Nederlands Continentaal Plat dient voor deze soort nog plaats te vinden; zie toelichting onder habitatype #1110.

1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)

Twee (enige) gebieden: **Waddenzee (NL1000001)**, **Noordzeekustzone (NL2003062)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): MARINE REVIEW

Beoordeling van gebieden op het Nederlands Continentaal Plat dient voor deze soort nog plaats te vinden; zie toelichting onder habitatype #1110.

1365 Zeehond (*Phoca vitulina*)

Drie belangrijkste gebieden: **Waddenzee (NL1000001)**, **Voordelta (NL4000017)**, **Noordzeekustzone (NL2003062)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): MARINE REVIEW

Beoordeling van gebieden op het Nederlands Continentaal Plat dient voor deze soort nog plaats te vinden; zie toelichting onder habitatype #1110.

1387 Tonghaarmuts (*Orthotrichum rogeri*)

Enige gebied: **Biesbosch (NL3000040)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

De soort is in 1989 in de **Biesbosch (NL3000040)** ontdekt en in de daarop volgende jaren verspreid door het gebied op zes lokaties gevonden. Op de meeste vindplaatsen is de soort inmiddels weer verdwenen. Het betreft een zeer moeilijk te vinden en te herkennen pioniersoort, waardoor het huidige voorkomen niet met zekerheid bekend is. De waarnemingen uit begin jaren 1990 waren reden om de soort op de Nederlandse referentielijst te plaatsen. Nederland is het enige land in de Atlantische biogeografische regio waarvan de soort bekend is. Vanwege de onzekerheid over het actuele voorkomen zal het gebied **Biesbosch (NL3000040)** echter worden aangemeld met een lage 'kwaliteitsindicatie' voor deze soort.

1393 Geel Schorpioenmos (*Drepanocladus (Scorpidium) vernicosus*)

Enige gebied: **Wieden (NL2003064)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD (aanpassing begrenzing)

Het enige voorkomen van deze mossensoort valt net buiten de begrenzing van het al aangemelde gebied De Wieden (NL2003064). Deze onvolkomenheid wordt verbeterd door een kleine grenscorrectie waardoor de Meppelerdieplanden deel gaan uitmaken van de aanmelding.

1614 Kruipend moerasscherm (*Apium repens*)

Drie belangrijkste gebieden: ***Groote Gat (NL 2003019)***, ***Vogelkreek (NL2003049)***, ***Canisvlietse Kreek (NL 2003013)***

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MOD

Voor deze uiterst zeldzame plantensoort, waarvoor Nederland een internationale verantwoordelijkheid heeft, was slechts één gebied aangemeld (**Kop van Schouwen (NL1000017)**) waar de soort inmiddels is verdwenen. Drie nieuwe gebieden zijn geselecteerd (uitsluitend vanwege het voorkomen van deze soort), alle gelegen in het zwaartepunt van de Nederlandse verspreiding van de soort in Zeeuws-Vlaanderen. De landelijke verspreiding is hiermee niet afgedekt, maar de voorkomens in Noord-Brabant en Overijssel worden als onvoldoende representatief aangemerkt.

1831 Drijvende waterweegbree (Luronium natans)

Vijf gebieden geselecteerd: **Groote Heide - De Plateaux (NL9801036), Kempenland (NL1000022), Ossendrecht (NL9801055), Kampina en Oisterwijkse Bossen en Vennen (NL300401), Maasduinen (NL1000028)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): I MINOR

Deze soort was tot nu toe opgevat als een soort met een ruime verspreiding. Uit gegevens van FLORON blijkt echter dat de soort sterk achteruit gaat en een duidelijk zwaartepunt in haar verspreiding heeft in Noord-Brabant en aansluitend Limburg. Binnen dit kerngebied zijn vijf gebieden als belangrijkste geselecteerd (de begrenzing van deze gebieden is hiervoor aangepast). In noord en oostelijk Nederland komt de soort verspreid voor in lagere aantallen. Ze is hier voldoende gerepresenteerd in om andere redenen aangemelde gebieden.

1903 Groenknolorchis (Liparis loeselii)

Vijf belangrijkste gebieden: **Duinen Terschelling (NL2003059), Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol (NL2003060), Weerribben (NL9801013), Voornes Duin (NL9803077), Duinen Vlieland (NL2003061)**

Beoordeling Europese Commissie (2002): SUF

Het betreft een soort waarvoor Nederland een grote internationale verantwoordelijkheid heeft. Omwille van deze soort wordt de begrenzing van **Duinen Vlieland (NL2003061)** verruimd.